

<https://helda.helsinki.fi>

Possibility instead of opportunity or chance?

Kempas, Ilpo

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
2021

Kempas , I 2021 , Possibility instead of opportunity or chance? julkaisussa S Päällysaho , P Junell , M Salminen-Tuomaala , S Uusimäki & S Saarikoski (toim) , Seinäjoen ammattikorkeakoulu osaamisen, kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin kasvattajana . Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia , Nro 36 , Seinäjoen ammattikorkeakoulu , Seinäjoki , Sivut 249-257 . <
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/511735/A36.pdf?sequence=1&isAllowed=y> >

<http://hdl.handle.net/10138/337948>

cc_by_nd
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

POSSIBILITY INSTEAD OF OPPORTUNITY OR CHANCE?

Ilpo Kempas, FT, dosentti, lehtori
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

1 JOHDANTO

Artikkelissa tarkastellaan ongelmaa, joka ilmenee käännettäessä suomen kielen *mahdollisuus*-sana englanniksi. Taustalla on suomen kielen sanan merkityskentän laajuus. Siten *mahdollisuus* voi suomessa tarkoittaa toisessa yhteydessä 'mahdollisuutta, että jotakin tapahtuu', toisessa '(jonkun) tilaisuutta tehdä jotakin'.

Ongelma ilmenee käytännössä *possibility*-sanat käytön ylikorostumisena suomenkielisillä henkilöillä ja sen virheellisenä käyttönä myös 'tilaisuus'-merkityksen ilmaisemiseen standardivastineiden *opportunity* ja *chance* sijaan. Tämä on "klassinen" virhe. On kuitenkin helppo havaita, että samaa käytäntöä esiintyy myös muiden kuin suomenkielisten ei-natiivien englannin kielessä. *Mahdollisuutta* ilmaisevaa sanaa käytetään 'tilaisuus'-merkityksessä myös eräissä muissa eurooppalaisissa kielissä, mikä herättää epäilyksen näiden kielten leksikaalisesta interferenssistä eurooppalaiseen lingua franca -englantiin, jota käytetään kommunikaatiokielenä erikielisten puhujien välillä ja myös kirjoitetussa kielessä, kuten EU:n dokumenteissa. *Possibility*-sanat käytön yleistymistä merkityksessä 'tilaisuus' on kuitenkin osoitettavissa myös englannin äidinkielisillä puhujilla (ks. jäljempänä).

Merriam-Websterin sanakirja [viitattu 26.8.2021] määrittelee *possibility*-sanan seuraavasti:

- 1: the condition or fact of being possible
- 2: archaic: one's utmost power, capacity, or ability
- 3: something that is possible
- 4: potential or prospective value
— usually used in plural: *the house had great possibilities*

Kuten havaitaan, merkitys 'tilaisuus' ei sisälly mihinkään yllä olevista. Vastaavasti Longmanin sanakirjan [viitattu 26.8.2021] määritelmä on:

if there is a possibility that something is true or that something will happen, it might be true or it might happen

Tämäkään määritelmä ei ole yhteensovittavissa 'tilaisuus'-merkityksen kanssa. Samassa kohdassa Longman antaa *possibility*-sanan käytöstä esimerkkivirkkeen, joka havainnollistaa sen edellyttämää rakennetta (eli *of* + *-ING*-muoto, **ei to + INF**):

(1) There was no **possibility of** changing the voting procedure.

Toisaalta Longman mainitsee *possibility*-sanalle myös seuraavan merkityksen, jolla saattaisi olla yhtymäkohta tarkasteltavana olevana ilmiöön:

an opportunity to do something, or something that can be done or tried

Samassa yhteydessä sanakirja mainitsee kuitenkin, että tällaisessa merkityksessä sana on tavallisesti *monikossa* (vrt. yllä Merriam-Webster [viitattu 26.8.2021], merkitys 4).

Possibility-sanan yleinen esiintyvyys on joka tapauksessa kasvanut merkittävästi tarkasteluvälillä 1948–2008 (Collins, hakusana *possibility*, [viitattu 26.8.2021]), samalla kun *opportunity*-sanon esiintyvyys on osoittanut pitkän tasaisen jakson jälkeen vain vaatimatonta kasvua (Collins, hakusana *opportunity*, [viitattu 26.8.2021]) ja *chance*-sanon puolestaan selkeää laskua (Collins, hakusana *chance*, [viitattu 26.8.2021]). Tällä perusteella voi olettaa *possibility*-substantiivin käyttöalueen laajentuneen edellä mainitun kahden muun merkityskentälle ja syrjäyttäneen näitä.

2 'TILAISSUUS'-MERKITYKSEN ILMAISEMINEN ERÄISSÄ EUROOPPALAISISSA KIELISSÄ

Eurooppalaisia kieliä, joissa *mahdollisuus*-sanaa käytetään myös 'tilaisuus'-merkityksessä, ovat esim. ruotsi (2a) ja saksa (2b); (esimerkkilause käännettynä 'minulla oli mahdollisuus vierailla'):

(2a) Jag hade **möjlighet** att besöka...

(2b) Ich hatte die **Möglichkeit**, (X) zu besuchen...

Sama piirre on myös slaavilaisissa kielissä, kuten serbokroaatissa:

(3) Imao sam **moгу́nost** da posetim...

On kuitenkin muita eurooppalaisia kieliä, joissa 'tilaisuus'-merkitys ilmaistaan eri sanalla kuin sillä, jota käytetään viitattaessa 'mahdollisuuteen, (että jotakin tapahtuu)'. Näitä ovat ainakin romaaniset kielet ranska (4a), espanja (4b) ja italia (4c):

(4a) J'ai eu **l'occasion** de visiter...

(4b) Tuve **(la) ocasión / oportunidad** de visitar...

(4c) Ho avuto **l'occasione** di visitare...

Myös ruotsin lähisukukielessä tanskassa esiintyy tässä yhteydessä usein toinen sana, *lejlighed*:

(5) Jeg havde **lejlighed** til at besøge...

Toisaalta *mulighed*-sanaakin (vrt. r. *möjlighet*) käytetään samassa merkityksessä (jolloin *til*-prepositio korvautuu *for*-prepositiolla):

(6) Jeg havde **mulighed** for at besøge...

Edellä esitetyn pohjalta voi pohtia, missä määrin *possibility*-sanan käyttö 'tilaisuus'-merkityksessä (esim. kirjoitetussa EU-englannissa) selittyy kirjoittajien äidinkielen vaikutuksella.

3 POSSIBILITY-SANAN KÄYTTÖ 'TILAIUUS'-MERKITYKSESSÄ ÄIDINKIELISILLÄ PUHUJILLA

Kuten aiemmin jo todettiin, *possibility*-sanan esiintyminen 'tilaisuus'-merkityksessä – ainakin jossain määrin – myös syntyperäisten puhujien tuottamissa esimerkeissä on yllättävä piirre, joka ei voi selittyä toisen kielen vaikutuksella. Seuraava amerikanenglantia edustava esimerkki havainnollistaa sitä:

(7) "I taught her in a small, advanced undergraduate seminar," he said. "There were only eight students in the class. We sat in a circle. It was on contemporary black theater. She was one of those people that I would highlight for students. I would say 'This is a possibility. This is a path you can pursue if you work hard'.

Ilmiön laajuuden tutkimiseksi kerättiin kaikki havaintohetkellä (26.8.2021) Google-hauilla saatavat eksaktin fraasin "*I had a/the possibility of visiting*" esiintymät (N=19). Epämääräistä artikkelia (*a*) ei kuitenkaan esiintynyt tuloksissa lainkaan. Syntyperäisiin puhujiin yhdistettäviä tapauksia löytyi vain kaksi:

(8a) From then on I had the **possibility** of visiting and photographing Baselitz regularly (puhuja syntynyt Irlannissa)

(8b) Years after my architecture adventure I had the **possibility** of visiting Frank Lloyd's most famous house, the Fallingwater. (puhuja italialaisamerikkalainen, syntynyt Yhdysvalloissa¹)

Tämä kertoo tarkasteltavien tapausten harvinaisuudesta populaatiossa. Vastaavasti ilmauksella "*I had the opportunity to visit*" oli 45 esiintymää, ilmauksella "*I had an opportunity to visit*" 96 esiintymää, vaihtoehdolla "*I had an opportunity of visiting*" 88 esiintymää ja ilmauksella "*I had a chance to visit*" 35. Näitä tapauksia ei kuitenkaan analysoitu tarkemmin, esimerkiksi äidinkielisyyden suhteen, vaan haluttiin saada tapausten kokonaismäärät vertailun vuoksi.

Lisäksi tarkasteltiin virheellisenä pidettävän rakenteen "*possibility to + INF*" esiintyvyyttä. Oletuksena oli, että mahdollinen merkityksen laajentuminen ulottuisi myös rakenteeseen, eli *possibility* esiintyisi *to*-partikkelin kanssa samaan tapaan kuin ilmaukset "*chance/opportunity to + INF*". Kaikkiaan tapauksia oli 81. Syntyperäisiin puhujiin yhdistettävät tulokset, joita osoittautui olevan vain kaksi, ovat seuraavat:

¹ "Born in the US, did most of my schooling in Asia, in Singapore, Shanghai and Beijing, and lived in Italy for a good decade"

(9a) We were invited to perform and because of that I had **the possibility to visit** health care facilities, orphanages, clinics, (puhuja syntynyt Aberdeenissa [UK])

(9b) On the tip of Newfoundland, at the straight, there is a small settlement, St. Anthony, which I had a **possibility to visit** some years ago (puhuja tuntematon, blogikirjoitus, asiayhteyden perusteella todennäköisimmin natiivipuhuja, isoäiti synt. Minnesotassa)

Tällaisia tapauksia esiintyi siis vain kahdella natiivipuhujalla, mikä kertoo samaan tapaan ilmauksen (*possibility* + *to* + INF) harvinaisuudesta. Kuten oli odotettavissa, esimerkkien (9a) ja (9b) kaltaisia tapauksia esiintyi puolestaan runsaasti muunkielisillä kirjoittajilla, myös suomenkielisillä.

(10a) Luckily, I had a **possibility** to visit Cervezorama beer shop in Madrid (suomalainen puhuja)

(10b) This year I had the **possibility** to visit gigantic sculpture Gibbs Farm in New Zealand (puolalaissyntyinen puhuja)

Tämän jälkeen hakufraasia käytettiin muodossa "*unique possibility of visiting*", tarkoituksena että ko. adjektiivin lisääminen "pakottaisi" esiin 'tilaisuus'-merkityksen. Jälleen tuloksista (N=30, haettu 17.8.2021) on vaikea löytää natiivipuhujiin yhdistettäviä tapauksia; ainoastaan seuraava on todennäköisimmin tällainen:

(11) Whether by ocean, sea or river, cruises always bring new impressions and **the unique possibility of visiting** several places in the shortest period of time.

(englanninkielisen yrityksen verkkosivu, pääkonttori Atlantassa)

Muiden tapausten takaa paljastuu sen sijaan poikkeuksetta muunkielinen kirjoittaja.

(12a) The biggest Christian holiday offers visitors to Karlovy Vary a **unique possibility of visiting** the Holy Sepulchre. (tsekkiläinen verkkosivu)

(12b) In cooperation with these collectors and in homage to Jan Hoet's *Chambres d'Amis* (1986), the section "Chambres des Collecteurs" offers during CIRCA a **unique possibility of visiting** private collections. (argentiinalainen verkkosivu)

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tarkastelu osoitti, että *possibility*-sanana käyttöä 'tilaisuus'-merkityksessä esiintyy runsaasti muunkielisillä puhujilla, mikä selittyy luvussa 2 havainnollistetun mukaisesti puhujien äidinkielen vaikutuksella heidän englanninkieliseen tuotokseensa. Sen sijaan syntyperäisiin englannin puhujiin yhdistettäviä esimerkkejä nousi tässä katsauksessa vain hyvin rajallisesti esiin. Uusi tutkimus toisenlaisella aineistolla saattaisi tuoda enemmän valoa tähän ongelmaan: tarkasteltavaa ilmiötä esiintyy varmasti myös syntyperäisillä englannin puhujilla, mutta todennäköisesti rajallisessa määrin.

Mahdollinen kielessä tapahtunut muutos on/olisi täysin johdonmukainen kaikissa luonnollisissa kielissä jatkuvasti tapahtuvien semanttisten muutosprosessien kanssa. Tulee ottaa huomioon, että itse adjektiivi *possible* ilmaisee 'tilaisuus'-merkitystä selkeämmin kuin siitä johdettu substantiivi *possibility*. Esimerkiksi

silloin, kun seuraavissa esimerkeissä tarkoitetaan kuulijan *tilaisuutta* tavata joulupukki (ei siis tässä tapauksessa sattumanvaraista törmäämistä tähän), yhteys adjektiivin ja substantiivin välillä käy konkreettisesti esiin.

(13a) When visiting Rovaniemi, you **can** meet Santa Claus.

(13b) When visiting Rovaniemi, it's **possible** for you to meet Santa Claus. > When visiting Rovaniemi, you have the (?) of meeting / to meet Santa Claus.

Tässä yhteydessä voi myös huomioida myös luvussa 1 mainitun Longmanin sanakirjan [viitattu 26.8.2021] määritelmän

an opportunity to do something, or something that can be done or tried

Kuten havaitaan, tämän määritelmän pohjalta *possibility* voikin ilmaista myös 'tilaisuutta', vaikka luvun 3 tarkastelun pohjalta tämä ei juuri lainkaan nouse esiin natiivipuhujilla.

Tulevaisuudessa saadaan uutta tutkimustietoa *possibility*-sanan merkityksen muutoksesta äidinkielisillä englanninkielisillä puhujilla. Tämä muutos on kuitenkin todistettavasti tapahtunut *lingua franca* -englannissa, mikä osaltaan vaikuttaa standardikielenkin normin muotoutumiseen. Siten sanan käyttö tarkastellussa merkityksessä on vääjäämättä yleistynyt ilmiö.

LÄHTEET

Collins Dictionary: hakusana possibility. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 26.8.2021]. Saatavana: <https://www.collinsdictionary.com/>

Longman: hakusana possibility. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 26.8.2021]. Saatavana: <https://www.ldoceonline.com/dictionary>

Merriam-Webster Dictionary: hakusana possibility. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 26.8.2021]. Saatavana: <https://www.merriam-webster.com/>